

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ & ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Η τοπική γεωργία

Η πρωτεύουσα αποστολή της γεωργίας είναι επισιτιστική, η παραγωγή δηλαδή προϊόντων διατροφής υψηλής ποιότητας. Ωστόσο οι αγρότες δεν είναι απλά και μόνον παραγωγοί τροφίμων. Με την εργασία τους προσφέρουν και άλλα προϊόντα-υπηρεσίες. Η κατεξοχή πολύτιμη και μη αμειβόμενη υπηρεσία των γεωργών είναι η προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και του τοπίου, όπως και η διατήρηση της αγροτικής κληρονομιάς.

Η οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική σημασία της γεωργίας για την Ελλάδα ήταν και παραμένει πολύ σημαντική. Η βαρύτητα της γεωργίας ξεπερνάει κατά πολύ τα μεγέθη συμμετοχής της στην

***...ο αγροτικός τομέας
στην Ελλάδα δεν είναι μόνο
τομέας παραγωγής υλικών
αγαθών αλλά και άυλων***

εθνική οικονομία και στην απασχόληση. Κι αυτό γιατί ο αγροτικός τομέας στην Ελλάδα δεν είναι μόνο τομέας παραγωγής υλικών αγαθών αλλά και άυλων, σημαντικών

για την κοινωνική, οικονομική και πολιτισμική συνέχεια αγροτικών περιοχών και όχι μόνο. Η γεωργία συμβάλλει στη διατήρηση της

φυσιογνωμίας της υπαίθρου, τη διατήρηση του κοινωνικού ιστού και αποτρέπει την πληθυσμιακή απογύμνωση των απομονωμένων περιφερειών της χώρας. Το ζήτημα είναι σήμερα πως ο αγροτικός τομέας θα μπορέσει να βρει το δρόμο του και ν' ανταποκριθεί στις ανάγκες της εποχής μας, εκπληρώνοντας αυτούς τους πολλαπλούς ρόλους και λειτουργίες που κουβαλά από το παρελθόν.

Οι διεθνείς εξελίξεις εξακολουθούν να κατευθύνουν την γεωργία σε καταστάσεις ανταγωνιστικής παραγωγής, δηλαδή προς καταστάσεις μείωσης του κόστους παραγωγής, αύξησης του όγκου παραγωγής και μεγέθυνσης των εκμεταλλεύσεων, μαζικότερης χρήση σύγχρονων τεχνολογικών μέσων και μείωσης της απασχόλησης. Κατευθύνουν προς μία εντατική και επιχειρηματική γεωργία μεγάλης κλίμακας. Μια τέτοια πορεία, η δική μας γεωργία, αδυνατεί να παρακολουθήσει, δεδομένων των διαρθρωτικών προβλημάτων της. Τη μάχη της φθηνιάς η Ελληνική γεωργία, η τοπική οικονομία, δεν μπορεί να την κερδίσει. Το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα δεν μπορεί να είναι το χαμηλό κόστος εργασίας. Το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα πρέπει να γίνει το διαφοροποιημένο και ποιοτικό προϊόν, που ανταποκρίνεται σε υψηλές απαιτήσεις καταναλωτών με υψηλότερα εισοδήματα.

Τα προϊόντα της εντατικής γεωργίας θα εξακολουθούν να μην είναι εγγυημένα και ασφαλή. Η αβεβαιότητα των καταναλωτών και η

Οι καταναλωτές θα επιβάλουν την παραγωγή προϊόντων ποιότητας, προϊόντων που εξασφαλίζουν την υγεία και που υιοθετούν φιλικές προς το περιβάλλον πρακτικές

προτίμηση προς υγιεινά και εγγυημένα προϊόντα, θα δημιουργήσει σιγά-σιγά μια δεύτερη αγορά. Οι καταναλωτές θα επιβάλουν την παραγωγή προϊόντων ποιότητας, προϊόντων που

εξασφαλίζουν την υγεία και που υιοθετούν φιλικές προς το περιβάλλον πρακτικές.

Έτσι, θα υπάρχουν δύο παράλληλες και διαφορετικές αγορές αγροτικών προϊόντων που θα αντιστοιχούν στη ζήτηση καταναλωτών δύο διαφορετικών κατηγοριών και απαιτήσεων. Η μία με ακριβότερα προϊόντα ποιότητας (βιολογικά, ονομασίας

προέλευσης, κλπ.), και η άλλη με τα φθηνά προϊόντα μαζικής παραγωγής. Η γεωργία μας έχει χαρακτηριστικά που συνηγορούν προς τη στροφή σε προϊόντα ποιότητας.

Ο κύριος στόχος της Ελληνικής γεωργίας θα πρέπει να είναι η δημιουργία, ή η ανασυγκρότηση των αγροτικών εκμεταλλεύσεων, για την παραγωγή υγιεινών, υψηλής ποιότητας προϊόντων-τροφίμων, με τρόπους φιλικούς στο περιβάλλον, που να ικανοποιούν τις απαιτήσεις των καταναλωτών και σε διεθνώς ανταγωνιστικές τιμές.

Οι προσπάθειες για προσαρμογή της τοπικής γεωργίας στις εξελίξεις πρέπει να συγκεντρωθούν για όλες τις περιοχές και όλα τα προϊόντα -στην επίτευξη υψηλής ποιότητας αγροτικών προϊόντων, -στη μεταποίηση των προϊόντων σε τρόφιμα. -στην αύξηση της προστιθέμενης αξίας τους και τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητάς τους.

Βέβαια δεν αρκεί η γενική κατεύθυνση ακόμα και με την εξειδίκευσή της για να αποδώσει καρπούς. Η πολυμορφία της γεωργίας μας απαιτεί διαφορετικές λύσεις και πολιτικές για κάθε περίπτωση, ώστε ν' αναδειχθούν τα πλεονεκτήματα κάθε περιοχής και κάθε προϊόντος αλλά και για ν' αντιμετωπιστούν τα ιδιαίτερα τοπικά προβλήματα.

Η αγορά απαιτεί και στα προϊόντα ποιότητας ορισμένα κρίσιμα ποσοτικά μεγέθη, τα οποία δεν μπορούν να προκύψουν από το άθροισμα ασύνδετων μικρών παραγωγών, χωρίς ενιαία χαρακτηριστικά και κοινά διακριτικά γνωρίσματα

Απέναντι στα γνωστά διαρθρωτικά προβλήματα της Ελληνικής γεωργίας και ιδιαίτερα του προβλήματος του μικρού - μέσου μεγέθους των εκμεταλλεύσεων, πρέπει να

διαμορφωθούν τοπικές και περιφερειακές ενώσεις παραγωγών με υψηλό επίπεδο εσωτερικής οργάνωσης. Η αγορά απαιτεί και στα προϊόντα ποιότητας ορισμένα κρίσιμα ποσοτικά μεγέθη, τα οποία δεν μπορούν να προκύψουν από το άθροισμα ασύνδετων μικρών παραγωγών, χωρίς ενιαία χαρακτηριστικά και κοινά διακριτικά γνωρίσματα.

Ορισμένες αγροτικές περιοχές, που συγκεντρώνουν πολλά μειονεκτήματα δεν θα τα καταφέρουν να κρατηθούν ως καθ' εαυτού γεωργικές περιοχές. Στις ορεινές και προβληματικές περιοχές, όπου κυριαρχούν τα χαμηλά εισοδήματα, η εγκατάλειψη, η γήρανση του πληθυσμού και γενικότερα η χαμηλή παραγωγικότητα απαιτούνται διαφορετικές πολιτικές προκειμένου να επιβιώσει η γεωργία τους. Στις περιοχές αυτές το αγροτικό οικογενειακό εισόδημα μπορεί να συμπληρώνεται με πολλαπλές απασχολήσεις και ανάλογες ενισχύσεις για τη διατήρηση των θέσεων απασχόλησης.

Η γεωργία πρέπει να είναι κάθε φορά βιώσιμη και ο αγροτικός χώρος θα πρέπει να διαφυλαχθεί και να διατηρεί τη ζωτικότητά του και το φυσικό και πολιτιστικό του περιβάλλον. Με κάθε τρόπο πρέπει να διασφαλισθεί η συνέχιση των δραστηριοτήτων στον τομέα της γεωργίας, στις ορεινές, ημιορεινές και μειονεκτικές περιοχές και παράλληλα να αναγνωρισθεί στους αγρότες η λειτουργία των οικολογικών φορέων για την φροντίδα και διατήρηση του περιβάλλοντος και του τεχνητού τοπίου.

Η ολοκληρωμένη αγροτική ανάπτυξη

Το βασικό χαρακτηριστικό των αγροτικών περιοχών και ιδιαίτερα των ορεινών έγκειται στο ότι συνιστούν κατά κανόνα μειονεκτικές φθίνουσες περιοχές με χαρακτηριστικά γεωγραφικής απομόνωσης, δημογραφικής συρρίκνωσης, αδύναμης παραγωγικής βάσης, περιορισμένων οικονομικών επιδόσεων και ελλειμματικών τεχνικών και κοινωνικών υποδομών, ενώ ταυτόχρονα συγκεντρώνουν πλήθος πλεονεκτημάτων και ιδιαιτεροτήτων σε λανθάνουσα κατάσταση από την πλευρά της αξιοποίησή τους.

Οι αγροτικές περιοχές δημιούργησαν και διατήρησαν μέχρι σήμερα ένα συγκροτημένο – ολοκληρωμένο πολιτισμικό χαρακτήρα με άκρως ενδιαφέροντα στοιχεία. Οι αγροτικές κοινωνίες είναι κοινωνίες με ξεχωριστή φυσιογνωμία, με μοναδική πολιτιστική παράδοση, ήθη και έθιμα, λαογραφικά στοιχεία, πνευματική και καλλιτεχνική δημιουργία, λαϊκή τέχνη, κοινωνική ζωή, γλωσσικά ιδιώματα και

αξίες. Επιπλέον, ο αγροτικός χώρος «φιλοξενεί» σπάνια μνημεία φυσικά και ανθρωπογενή, διαφόρων περιόδων που συχνά συνθέτουν φυσικά δίκτυα πολιτιστικών διαδρομών, και αποτελούν πολιτισμικές παρακαταθήκες των προηγούμενων γενεών στις σύγχρονες.

Το πρόβλημα της ανάπτυξης των αγροτικών περιοχών, δεν μπορεί να εξεταστεί μονοσήμαντα ως θέμα και μόνον γεωργίας και γεωργικής ανάπτυξης. Ο όρος «αγροτική ανάπτυξη» [¹²] χρησιμοποιείται για να περιγραφεί η αναπτυξιακή διαδικασία όχι της γεωργίας αυτής καθαυτής ως κλάδου της οικονομίας, αλλά μιας γεωγραφικής περιοχής που δεν είναι αστική, χαρακτηρίζεται δηλαδή από το γεωργικό στοιχείο. Με άλλα λόγια είναι η ανάπτυξη μιας περιοχής όπου ασκείται η γεωργική δραστηριότητα (Γεωργία, Κτηνοτροφία, Δασοπονία, Μελισσοκομία, Αλιεία), αλλά περιλαμβάνει και άλλες δραστηριότητες - βιομηχανικές, βιοτεχνικές, χειροτεχνικές, τουριστικές, υπηρεσίες, κ.α.

Σήμερα χρησιμοποιείται ακόμα και ο όρος «ολοκληρωμένη ανάπτυξη» ως απάντηση στην έννοια της κλαδικής ανάπτυξης που κυριαρχούσε στη θεωρία της ανάπτυξης.

Η ολοκληρωμένη ανάπτυξη θεωρείται ότι μπορεί να λύσει τα προβλήματα που δημιουργούνται με την κλαδική ανάπτυξη, δηλαδή την ανάπτυξη των διαφόρων κλάδων της οικονομίας ξεχωριστά

Ο στόχος της ολοκληρωμένης ανάπτυξης είναι να προωθούνται ταυτόχρονα αναπτυξιακές διαδικασίες σε τομείς και κλάδους που αλληλοστηρίζονται και έτσι η προστιθέμενη αξία και το αναπτυξιακό αποτέλεσμα να είναι μεγαλύτερο

(γεωργική ανάπτυξη, βιομηχανική ανάπτυξη, τουριστική ανάπτυξη κ.λ.π.). Ο στόχος της ολοκληρωμένης ανάπτυξης είναι να προωθούνται ταυτόχρονα αναπτυξιακές διαδικασίες σε τομείς

και κλάδους που αλληλοστηρίζονται και έτσι η προστιθέμενη αξία και το αναπτυξιακό αποτέλεσμα να είναι μεγαλύτερο. Τούτο συνεπάγεται την ενίσχυση των διακλαδικών διασυνδέσεων μεταξύ των τομέων της οικονομίας των αγροτικών περιοχών και των παραγωγικών δραστηριοτήτων.

Η ολοκληρωμένη αγροτική ανάπτυξη αφορά τη βιωσιμότητα των αγροτικών περιοχών σε πλαίσια οικονομικής, κοινωνικής, περιβαλλοντικής και πολιτιστικής ισορροπίας. Η μορφή αυτή ανάπτυξης δεν ταυτίζεται αποκλειστικά με την ανάπτυξη του γεωργικού τομέα, αλλά αφορά όλο το πλέγμα των λειτουργιών που αναπτύσσονται στις αγροτικές περιοχές. Αφορά πολλαπλές λειτουργίες που επιτελούνται στον αγροτικό χώρο, όπως παραγωγικές, κοινωνικές, περιβαλλοντικές και πολιτιστικές.

Η στήριξη των Ελληνικών αγροτικών περιοχών που φθίνουν μπορεί να επιτευχθεί με πολιτικές ολοκληρωμένης ανάπτυξης. Για κάθε περιοχή απαιτείται ένα ιδιαίτερο σχέδιο το οποίο πρέπει να διαφοροποιείται και να προσαρμόζεται σε κάθε τύπο αγροτικής περιοχής και να προσαρμόζεται στα ιδιαίτερα προβλήματα και ανάγκες των κατοίκων της. Βασική προϋπόθεση για την εφαρμογή πολιτικών ολοκληρωμένης αγροτικής ανάπτυξης είναι η δημόσια παρέμβαση με τη μορφή του σχεδιασμού, των κινήτρων και των απαγορεύσεων, ώστε να προσανατολιστεί η ιδιωτική και συλλογική επιχειρηματική δράση σε τομείς και κλάδους που θα οδηγήσουν στο επιθυμητό αποτέλεσμα.

Οι πολιτικές θα πρέπει να εξειδικεύονται και να στοχεύουν:

- Στη διαφοροποίηση της παραγωγικής βάσης της γεωργικής οικονομίας των αγροτικών περιοχών, με την παραγωγή προϊόντων ποιότητας, τοπικής ονομασίας προέλευσης, οργανικής γεωργίας, με την μεταποίηση και εμπορία προϊόντων-τροφίμων, με την παραγωγή προϊόντων για μη-διατροφική χρήση κ.λπ.
- Στην επάνοδο σε πολύ-καλλιεργητικές μεθόδους, όπου αυτό είναι δυνατόν, και στην εισαγωγή κατάλληλων νέων καλλιεργειών,
- Ενδυνάμωση των διακλαδικών σχέσεων των τομέων και κλάδων.
- Δημιουργία οικονομικής και κοινωνικής υποδομής, ώστε να εξασφαλίζεται ικανοποιητικό επίπεδο ποιότητας ζωής για τους κατοίκους.
- Στην ορθολογική διαχείριση των φυσικών πόρων και την προστασία του περιβάλλοντος.
- Ενίσχυση των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων και ανάπτυξη του ρόλου των υπηρεσιών (τουρισμός κτλ). Εξασφάλιση συνθηκών

τέτοιων, ώστε η ύπαιθρος να αποτελεί χώρο αναψυχής και ξεκούρασης για τους κατοίκους των αστικών κέντρων με παροχή υψηλής ποιότητας υπηρεσιών.

Η προστασία και η αξιοποίηση του φυσικού περιβάλλοντος και του τεχνητού τοπίου αποτελεί κρίσιμο ζήτημα στην ολοκληρωμένη ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών. Η διατήρηση του περιβάλλοντος αποτελεί τη βασική προϋπόθεση για τη στήριξη της σύγχρονης γεωργίας και των προϊόντων της αλλά και των άλλων υπηρεσιών που αναπτύσσονται στον αγροτικό χώρο. Η περιβαλλοντική διατήρηση επίσης, μπορεί να δώσει και άλλες δυνατότητες απασχόλησης, εισοδήματος στους αγρότες, τόσο από τις γεωργικές δραστηριότητες με την υιοθέτηση καλών γεωργο-περιβαλλοντικών πρακτικών [¹³] και μέτρων, όσο και από τις ψυχαγωγικές, τουριστικές δραστηριότητες, με τη δημιουργία νέων επαγγελμάτων.

Οι καλές γεωργικές πρακτικές

Τα γεωργο-περιβαλλοντικά μέτρα υιοθετήθηκαν από τις κοινοτικές πολιτικές και καλύπτουν τρόπους χρησιμοποίησης της γεωργικής γης, οι οποίοι είναι συμβατοί με την προστασία και τη βελτίωση του περιβάλλοντος, του τοπίου και των στοιχείων του, των φυσικών πόρων, του εδάφους και των γενετικών πόρων. Στις μειονεκτικές περιοχές οι στόχοι των μέτρων, συνίστανται στη διασφάλιση της συνέχισης των γεωργικών δραστηριοτήτων και τη διατήρηση μιας βιώσιμης αγροτικής κοινότητας, τη διατήρηση του φυσικού τοπίου και την προώθηση της βιώσιμης γεωργίας. Αποσκοπούν στη διασφάλιση των απαραίτητων γεωργικών πρακτικών για την προστασία του περιβάλλοντος και τη διατήρηση του φυσικού τοπίου.

***Οι γεωργοί θα πρέπει να τηρούν
ένα ελάχιστο επίπεδο
περιβαλλοντικών πρακτικών***

Οι γεωργοί θα πρέπει να τηρούν ένα ελάχιστο επίπεδο περιβαλλοντικών πρακτικών, ως

αναπόσπαστο τμήμα των καθεστώτων στήριξης. Κάθε επιπλέον περιβαλλοντική υπηρεσία που παρέχεται, πέρα από το βασικό

επίπεδο της ορθής γεωργικής πρακτικής και της τήρησης των περιβαλλοντικών νόμων, αμείβεται μέσω των γεωργο-περιβαλλοντικών προγραμμάτων.

Η αρχή της «καλής γεωργικής πρακτικής», αντιστοιχεί στο είδος της γεωργικής δραστηριότητας που ασκεί ένας συνετός γεωργός σε μια δεδομένη περιφέρεια.

Στο πλαίσιο αυτό:

- Ως ελάχιστη προϋπόθεση, οι γεωργοί πρέπει να τηρούν τις γενικές απαιτήσεις σε σχέση με τη φροντίδα του περιβάλλοντος χωρίς να απαιτούν συγκεκριμένη πληρωμή. Αυτό σημαίνει ότι όλοι οι γεωργοί πρέπει να τηρούν τους υποχρεωτικούς κανόνες όσον αφορά τη χρήση φυτοφαρμάκων, λιπασμάτων, ύδατος και, όπου ισχύει, να ακολουθούν τις εθνικές ή περιφερειακές κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με την καλή γεωργική πρακτική.

- Ωστόσο, όταν ζητείται από τους γεωργούς να θέσουν περιβαλλοντικούς στόχους πέραν της καλής γεωργικής πρακτικής, και σαν αποτέλεσμα οι γεωργοί προβαίνουν σε δαπάνες ή έχουν μειωμένο εισόδημα, τότε το κράτος ορίζεται ότι θα πρέπει να πληρώνει για την εν λόγω περιβαλλοντική υπηρεσία.

Οι περιβαλλοντικοί στόχοι στις αγροτικές περιοχές συχνά είναι πιο φιλόδοξοι από την «καλή γεωργική πρακτική». Στις περιπτώσεις αυτές, οι περιβαλλοντικοί στόχοι δεν μπορούν να επιτευχθούν χωρίς κατάλληλη αμοιβή. Κατά συνέπεια, είναι σκόπιμο να αμείβονται οι γεωργοί για να προστατεύουν το περιβάλλον.

Το αγροτικό τοπίο

Η Κοινή Γεωργική Πολιτική (ΚΓΠ) της Ευρωπαϊκής Κοινότητας είχε μεταξύ των άλλων δυσμενείς επιπτώσεις στο αγροτικό τεχνητό τοπίο, διότι επηρέασε άμεσα τη χρήση του και την μορφή του. Η ΚΓΠ που βασιζόταν αποκλειστικά στην πολιτική τιμών, είχε ως αποτέλεσμα να ωθεί τους αγρότες να επιτύχουν όσο το δυνατόν μεγαλύτερη παραγωγή, για ν' αποκτήσουν ένα μεγαλύτερο εισόδημα. Από την άποψη του τεχνητού τοπίου, σήμανε την πλήρη

χρήση του συνόλου των υφιστάμενων αγροτικών γαιών και τη συγκέντρωση της παραγωγής σε λίγα προϊόντα. Έτσι το αγροτικό τεχνητό τοπίο φτώχυνε από οικολογική και αισθητική άποψη, λόγω της υπερβολικής και ομοιόμορφης σε μεγάλο μέρος εκμετάλλευσης του εδάφους.

Η μετάβαση από το φυσικό τοπίο στο τεχνητό διήρκεσε αιώνες. Το τεχνητό τοπίο αποτελεί μια πολιτιστική και αισθητική αξία με μια επίσης μακρόχρονη παράδοση. Είναι ένα μείγμα δασικών και αγροτικών εκτάσεων, καθώς και εκτάσεων κατοικίας, εργασίας και ψυχαγωγίας. Ακόμη, περιλαμβάνει τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικών στοιχείων της τοπικής γεωργίας, όπως φράκτες από θάμνους, αναβαθμίδες, ξερολιθιές, ξέφωτα, άλση, ορεινά λιβάδια, βάλτους.

Πολλά γεωργικά προϊόντα αποκτούν μεγαλύτερη αξία μέσω της αναφοράς των ονομασιών προέλευσης, οι οποίες επιτρέπουν στο κοινό ν' αναγνωρίζει ένα προϊόν και μια περιοχή. Το τεχνητό τοπίο είναι η εικόνα που διαμορφώνει ο καταναλωτής για μια περιοχή και, ακόμη για ένα προϊόν. Η προστασία και η προώθηση της εικόνας και της αναγνώρισης αυτής συμπληρώνουν σημαντικά τα αντικειμενικά χαρακτηριστικά των προϊόντων της γεωργίας.

Η διαφύλαξη του τεχνητού τοπίου που πληροί τις κοινωνικές, οικονομικές, οικολογικές και πολιτιστικές απαιτήσεις, αποτελεί ουσιαστικό έργο με μεγάλη σημασία για το σύνολο της κοινωνίας

Η διαφύλαξη του τεχνητού τοπίου που πληροί τις κοινωνικές, οικονομικές, οικολογικές και πολιτιστικές απαιτήσεις,

αποτελεί ουσιαστικό έργο με μεγάλη σημασία για το σύνολο της κοινωνίας. Τούτο συνοπτικά σημαίνει ότι εάν δε διατηρηθεί η παραδοσιακή διάσταση και η μεικτή χρήση του αγροτικού χώρου, το τοπίο θα γίνει μονότονο και η εικόνα του θα φτωχύνει. Πρόκειται για μια αποστολή που μπορεί να πραγματοποιηθεί με τον καλύτερο τρόπο από τους αγρότες.

Ιδιαίτερα, η διατήρηση και η βελτίωση της ποιότητας του περιβάλλοντος επιτρέπουν την ικανοποίηση των αναγκών των

ατόμων που επιθυμούν να απολαύσουν μια αυθεντική εμπειρία της υπαίθρου, κοντά στη φύση και μακριά από τις πυκνοκατοικημένες περιοχές· το τοπίο αποτελεί συνεπώς ουσιώδες συστατικό του τουριστικού δυναμικού των αγροτικών περιοχών.

Η εγκατάλειψη των γαιών αποτελεί σοβαρό πρόβλημα στις ορεινές και απομονωμένες ζώνες, όπου διάφοροι παράγοντες, όπως η απώλεια οικονομικής απόδοσης των μικρών εκμεταλλεύσεων, η διαμόρφωση του εδάφους, οι σκληρές συνθήκες ζωής και η απουσία επενδύσεων υποδομής και βασικών υπηρεσιών οδήγησαν στην προοδευτική εγκατάλειψη της γεωργίας και στη μείωση του πληθυσμού. Στις πιο ευάλωτες αυτές ζώνες έχει σημειωθεί σαφής απώλεια του τεχνητού τοπίου.

Η προστασία του περιβάλλοντος μέσω της γεωργίας και της δασοκομίας (έδαφος, ύδωρ, αέρας, προστασία των ζώων και των φυτών) και η προστασία του τεχνητού τοπίου τόσο από κοινωνικοοικονομική όσο και πολιτιστική και αισθητική άποψη είναι αλληλένδετες. Η φροντίδα του τεχνητού τοπίου συνίσταται κυρίως σε ένα συνδυασμό ανοιχτών και κλειστών χώρων και στη διαφύλαξη των ευαίσθητων περιοχών ως προς το τοπίο. Οι συγκεκριμένες εκτάσεις πρέπει να συμπεριληφθούν σε μια διαχείριση αποκατάστασης του περιβάλλοντος. Σε αυτές περιλαμβάνονται οι βιότοποι και ορισμένα γεωργικά στοιχεία που πλουτίζουν την εικόνα του γεωργικού τοπίου.

Ο τουρισμός στις αγροτικές περιοχές

Σε μια εποχή όπου η γεωργική δραστηριότητα διέρχεται κρίση και οι αγροτικές περιοχές φθίνουν, ως αντιστάθμισμα αυξάνεται το ενδιαφέρον για την ανάπτυξη του αγροτικού τουρισμού [14]. Σ' αυτό συνηγορεί τόσο η ανάγκη στήριξης των ανθρώπων που ζουν στον αγροτικό χώρο και της προσφοράς σ' αυτούς μιας συμπληρωματικής δραστηριότητας, όσο και η στροφή στις προτιμήσεις των τουριστών για πιο αυθεντικές εμπειρίες στον αγροτικό χώρο και πιο άμεση επαφή με την φύση.

Η φυγή και η αστικοποίηση του πληθυσμού άφησε στους αγρότες την δυνατότητα να εκμεταλλευτούν την επιστροφή των κατοίκων των πόλεων με προσφορές που αξιοποιούν την ποιότητα της περιοχής τους σε θέματα υποδοχής, αναψυχής, πολιτισμού κτλ.

Ο αγροτικός τουρισμός συμβάλλει στη διαφοροποίηση, τον εμπλουτισμό και την ενίσχυση της αγροτικής οικονομίας

Ο αγροτικός τουρισμός συμβάλλει στη διαφοροποίηση, τον εμπλουτισμό και την ενίσχυση της αγροτικής οικονομίας,

η οποία αντιμετωπίζει σοβαρά προβλήματα. Είναι μια εναλλακτική οικονομική δραστηριότητα που μπορεί να παρέχει ευκαιρίες στο εισόδημα και την απασχόληση στις τοπικές κοινότητες. Η ενασχόληση στις δραστηριότητες αγροτουρισμού ενδεχομένως να μην οριοθετεί μια νέα τάξη επαγγελματιών στον αγροτικό χώρο. Μπορεί να είναι μια συμπληρωματική απασχόληση για τους αγρότες ως προς την κύρια, τη γεωργία.

Ο τουρισμός στις αγροτικές περιοχές καλύπτει ένα ευρύ φάσμα των σκοπών αλλά όλοι είναι συνδεδεμένοι με το περιβάλλον, με την ευρύτερή του έννοια. Οι αγροτικές περιοχές είναι δημοφιλείς τόποι προορισμού τουριστών σε όλη την Ευρώπη. Αυτός ο τύπος του τουρισμού ενσωματώνεται στην τοπική κοινότητα και το τοπικό περιβάλλον, δεδομένου ότι αναπτύσσεται με έναν συμπληρωματικό τρόπο με τις άλλες οικονομικές δραστηριότητες στην περιοχή. Επιπλέον, χρησιμοποιεί τους τοπικούς πόρους, προωθεί την κατανάλωση από τα τοπικά προϊόντα. Έχει όμως όρια και περιορισμούς που αναφέρονται στη διατήρηση της ομορφιάς των φυσικών και πολιτιστικών ιδιομορφιών, οι οποίοι πρέπει να τηρούνται για να μη χάνεται η ελκτική ικανότητα.

Τα αγροτουριστικά προϊόντα, εκτός από τις συγκεκριμένες προσφερόμενες υπηρεσίες και τα τοπικά προϊόντα, ενσωματώνουν και ολόκληρη την “εικόνα” της περιοχής, έτσι όπως καταγράφεται στο αγροτικό τοπίο, τους τρόπους ζωής και τον πολιτισμό της. Αναφέρονται σ’ ένα χώρο με ζωή, παράδοση, ιστορία και ταυτότητα. Απευθύνεται σε άτομα με ειδικά ενδιαφέροντα που επιλέγουν τον

τόπο και τρόπο διακοπών τους με βάση αυτά, συμμετέχοντας ενεργά στις συγκεκριμένες δραστηριότητες που προσφέρονται.

Η γεωργία επί αιώνες διαμόρφωσε το αγροτικό τοπίο που συνδυάζεται με διάφορα είδη πολιτισμού τόπων διαμονής και αρχιτεκτονικής, με μια ιστορική και πολιτιστική κληρονομιά και τις αγροτικές εκμεταλλεύσεις. Το χαρακτηριστικό του γνώρισμα είναι η ποικιλομορφία η οποία αξίζει να διατηρηθεί. Στη γεωργία οφείλεται μια πλούσια εθνολογική κληρονομιά: εργαλεία και γεωργικές μηχανές, βιοτεχνικά και χειροτεχνικά επαγγέλματα και εργαστήρια, κτλ. Από τη γεωργία προέρχεται ένας πολιτισμός, μια φιλοσοφία για την ζωή, μια σχέση με την φύση κτλ που πρέπει και μπορεί να συνδεθεί μέσω του τουρισμού με τις νεότερες γενιές.

Ο αγροτουρισμός επίσης μπορεί να αποτελέσει για το γεωργό έναν τρόπο ανταμοιβής για τις επενδύσεις που πραγματοποιεί υπέρ της διαχείρισης του περιβάλλοντος προς όφελος της τοπικής κοινότητας. Οι τουριστικές δραστηριότητες που σχετίζονται με το περιβάλλον δημιουργούν και νέες θέσεις και ευκαιρίες απασχόλησης και για τους αγρότες ως οδηγοί, συνοδοί, ξεναγοί, φύλακες.